

Tabell 1 Svårighetsgradering av intellektuell funktionsnedsättning (psykisk utvecklingsstörning)

Svårighetsgrad	Kognitiv domän
Lindrig	<p>Hos förskolebarn behöver inga uppenbara brister i de kognitiva funktionsförmågorna föreligga. Hos skolbarn och vuxna finns inlärningssvårigheter avseende abstrakta/teoretiska färdigheter som läsning, skrivning, räkning, begreppslig förståelse av tid eller hantering av pengar, vilket medför behov av stöd i ett eller flera avseenden för att personen ska kunna klara åldersrelaterade förväntningar. Hos vuxna finns funktionsnedsättning vad gäller abstrakt tänkande, exekutiva färdigheter (d v s planering, strategiutveckling, prioritering och kognitiv flexibilitet) och korttidsminne, liksom även vad gäller den praktiska tillämpningen av teoretiska färdigheter (t ex läsning, hantering av pengar). Sättet att ta sig an problem och problemlösning ter sig något konkret jämfört med jämnåriga.</p>
Medelsvår	<p>Genom hela utvecklingen släpar personens kognitiva förmågor påtagligt efter de jämnårigas. Hos förskolebarn utvecklas språk och kunskaper långsamt. Hos skolbarn går utvecklingen av läs-, skriv- och räkneförmåga liksom begreppslig förståelse av tid och förmågan att hantera pengar långsamt under skolåren och är även påtagligt begränsad jämfört med jämnåriga. Hos vuxna ligger inlärningsförmågan vanligen på en elementär nivå, och stöd krävs närhelst särskilda kunskaper krävs i arbete eller privatliv. Kontinuerligt, dagligt stöd krävs för att personen ska kunna klara förståelsebaserade, vardagliga uppgifter. Andra kan behöva ta över sådana åligganden helt och hållet för personens räkning.</p>
Svår	<p>Förmågan att utveckla abstrakta kognitiva färdigheter är påtagligt begränsad. Personen har i allmänhet betydande svårigheter att förstå skrift eller betydande svårigheter att förstå innebörden av siffror, kvantiteter, tid och pengar. Omsorgspersonal måste ge omfattande och livslångt stöd för problemlösning i vardagen.</p>
Mycket svår	<p>Begreppsbaseade färdigheter inriktas allmänt sett på fysiska ting snarare än på abstrakta processer. Personen kan klara att använda föremål på ett målinriktat sätt vid egenomsorg, arbete och avkoppling. Somliga visuospatiala förmågor kan utvecklas, såsom att matcha och sortera föremål på basen av fysiska karakteristika. Samtidigt förekommande motoriska och sensoriska funktionsbegränsningar kan emellertid förhindra att personen använder saker på ett ändamålsenligt sätt.</p>
Svårighetsgrad	Social domän
Lindrig	<p>Personen förefaller omogen i sociala interaktioner jämfört med normalutvecklade jämnåriga. Det kan t ex finnas svårigheter att uppfatta jämnårigas sociala signaler korrekt. Sättet att kommunicera och konversera, liksom språkbruket är mer konkret eller omoget än vad som är åldersadekvat. Det kan finnas svårigheter att reglera känslor och beteende på ett åldersadekvat sätt; dessa svårigheter är märkbara för jämnåriga i sociala</p>

	<p>situationer. Förståelsen av risker i sociala situationer är begränsad; det sociala omdömet är omoget med tanke på åldern, och personen löper risk att bli manipulerad av andra (godtrogenhet).</p>
Medelsvår	<p>Personen avviker påtagligt från jämnåriga vad gäller socialt och kommunikativt beteende under hela utvecklingen. Social kommunikation hanteras vanligen främst via det talade språket, men jämfört med jämnåriga är språket mycket mindre komplext. Det finns förmåga att etablera relationer, vilket visar sig tydligt i familjeband och vänskapsband, och personen kan ha stabila vänskapsrelationer livet igenom och ibland även kärleksförhållanden som vuxen. Det är emellertid vanligt med svårigheter att uppfatta eller tolka sociala signaler korrekt. Socialt omdöme och beslutsförmåga har tydliga begränsningar, varför stödpersoner måste bistå personen i livsbeslut. Vänskapsrelationer till normalutvecklade jämnåriga påverkas ofta av kommunikativa eller sociala begränsningar. Betydande socialt och kommunikativt stöd behövs för att personen ska kunna fungera i arbetssammanhang.</p>
Svår	<p>Personen har påtagliga begränsningar i ordförråd och grammatik. Talet kan bestå av enstaka ord eller korta fraser som förstärks med tonfall, röstläge, röststyrka, gester eller andra åtbörder. Tal och kommunikation fokuseras på här-och-nusituationer av vardaglig natur. Språket används mer för social kommunikation än för att ge förklaringar. Personen förstår förenklat tal och kommunikativa gester. Relationer till familjemedlemmar och andra närstående skänker såväl glädje som stöd.</p>
Mycket svår	<p>Personen har på grund av sina svårigheter att förstå abstraktioner och symboler mycket begränsad förståelse av kommunikation via tal eller gester. Personen kan förstå vissa enkla instruktioner eller gester. Personen uttrycker önsksningar och känslor främst via icke-verbal, icke symbolbaserad kommunikation. Personen har glädje av relationer till välbekanta familjemedlemmar, vårdgivare och andra närstående och söker kontakt och besvarar socialt samspel via gester och emotionella signaler. Samtidigt förekommande sensoriska och motoriska funktionsbegränsningar kan utgöra hinder för många sociala aktiviteter.</p>
Svårighetsgrad	Praktisk domän
Lindrig	<p>Personen kan fungera åldersadekvat vad gäller personlig hygien och egenomsorg. Visst stöd kan behövas jämfört med jämnåriga vad gäller mer komplexa dagliga uppgifter. Vanligen kan det, för vuxna, handla om stöd för att handla dagligvaror, använda allmänna kommunikationer, sköta hushåll och ta hand om barn, laga näringsriktig mat, sköta räkningar och handskas med pengar. Personens förmåga till fritidsaktiviteter motsvarar andra jämnårigas, men det behövs stöd för omdömet vad gäller organisation och genomförande. En vuxen person kan ofta klara sådana arbeten på öppna marknaden som inte kräver särskilda kognitiva färdigheter. Stöd krävs allmänt sett i beslut som gäller hälsofrågor och juridiska frågor, liksom för att personen ska kunna utföra färdighetsbaserade sysslor på ett kompetent sätt. Stöd krävs vanligen för att personen ska kunna klara av att bilda familj.</p>

Medelsvår	<p>Personen kan som vuxen klara av vardagliga behov som att äta, klä på sig, gå på toaletten och sköta sin hygien, men självständighet i dessa avseenden förutsätter långvarig undervisning och övning, och det kan finnas kvarstående behov av påminnelser. Som vuxen kan det vara möjligt för personen att delta i alla hushållsuppgifter, men det förutsätter långvarig undervisning och övning, och vanligen krävs fortlöpande stöd för att personen ska kunna sköta uppgifterna på vuxennivå. Yrkesarbete med arbetsuppgifter som ställer begränsade krav på förståelse och kommunikation kan vara möjligt, men det förutsätter betydande stöd från arbetskamrater, arbetsledare och andra i ett flertal avseenden, t ex socialt beteende, hur uppgifter ska utföras, passa tider, transport till och från arbetet, hantera pengar. Personen kan delta i varierande fritidsaktiviteter. Vanligen förutsätter det här dock stödinsatser och en längre tids träning. Hos en betydande minoritet av dessa personer förekommer maladaptivt beteende som orsakar sociala problem.</p>
Svår	<p>Personen behöver stöd vid alla vardagliga aktiviteter inkluderat måltider, på- och avklädning, dusch/bad och toalettbesök. Personen behöver alltid tillsyn. Personen kan inte fatta ansvarsfulla beslut gällande vare sig eget eller andras välbefinnande. Hos vuxna är fortlöpande stöd och hjälp en förutsättning för att personen ska kunna delta i uppgifter i hemmet, på fritiden och i arbete. Inom alla områden förutsätter utveckling av färdigheter långvarig undervisning och övning liksom varaktigt stöd. Hos en betydande minoritet av dessa personer förekommer maladaptivt beteende, även självskadebeteende.</p>
Mycket svår	<p>Personen är i alla avseenden beroende av andra för sitt vardagliga välbefinnande, sin hälsa och sin personliga säkerhet, men kan ändå delta aktivt i några av dessa göromål. Personer som inte har någon mer betydande fysisk funktionsnedsättning kan hjälpa till vid en del dagliga sysslor i hushållet, t ex sätta fram tallrikar på bordet vid måltider. Enkel hantering av föremål kan utgöra själva grunden för att personen, med omfattande stöd, ska kunna bidra vid vissa arbetsuppgifter. Att delta i avkopplande aktiviteter förutsätter omfattande stöd av andra. Personen kan då t ex ha nöje av att lyssna till musik, se filmer, gå på promenad eller ägna sig åt vattenaktiviteter. Samtidigt förekommande motoriska och sensoriska funktionsnedsättningar utgör ofta hinder för att personen ska kunna delta aktivt (d v s inte bara titta på) i hushållssysslor, avkopplande aktiviteter och arbetsuppgifter. Maladaptivt beteende förekommer hos en betydande minoritet.</p>